

Asia: VN/26031/2020-VM-5

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain muuttamisesta

VTJ-lain muutokset

- Näettekö ehdotetun VTJ-lain muutoksen tehokkaaksi keinoksi vähentää tietoturvaloukkausten uhreille aiheutuvaa vahinkoa? Onko muita tehokkaampia keinoja vähentää uhreille aiheutuvaa vahinkoa?
- Viitaten kappaleeseen 4.1. keskeisistä ehdotuksista, tulisiko selvitysvastuun jakautumisesta säätää henkilötunnuksen muuttamista hakevan ja Digi- ja väestötietoviraston välillä? Tulisiko Digi- ja väestötietovirastolle säätää jokin erityinen tiedonsaantioikeus vireillä olevaan rikosasiaan liittyvistä tiedoista siinä tapauksessa, että selvitysvastuun jakautumisen katsottaisiin edellyttävän nykyistä laajempaa tiedonsaantioikeutta?

-

Vaikutusten arviointi

- Keskeiset kehitys- ja tarkennuskohteet esityksen vaikutusten arvioinnin osalta (esimerkiksi vaikutukset tietoja käsittelevien tiedonhallintaan ja tietoaaineistojen muodostamiseen tai vaikutukset asiakkaisiin, mikäli asiakas ei ole toteuttanut hänen vastuullaan olevia toimenpiteitä).

-

Yleiset kommentit

- Yleiset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta

Kansallisarkisto kiittää mahdollisuudesta lausunnon antamiseen ja toteaa esityksestä seuraavaa. Henkilötunnuksen merkitys arkistoitujen asiakirjojen käytettävyyden ja saatavuuden edistämässä hyvin merkittävä. Arkistoaaineistoihin perustuva tutkimus kohdentuu usein henkilöaineistoihin ja

niiden yhdistämiseen eri rekistereistä tai kokonaisuuksista tarvitaan henkilötunnusta. Se on varmin tekijä sen osoittamisessa, että kyse on tietystä tutkimuksen kohteena olevasta henkilöstä. Myös koneellisessa tiedon analysoinnissa henkilötunnus on merkittävä tieto. Henkilötunnus on tärkeä tekijä toteutettaessa perusoikeuksiin kuuluvaa tieteen vapautta. Tieteen tekemistä ei voi rajoittaa vähentämällä mahdollisuutta yhdistää ja käyttää henkilötietoja ja henkilöaineistoja.

Kansallisarkisto pitää hyvänä ja tärkeänä, että henkilötunnuksen muuttamisen kynnyks asetetaan uudessakin lainsäädännössä korkealle. Esimerkiksi pelkästään se, että on ollut tietomurron kohteena, ei voisi olla peruste muuttamiselle, vaan riski väärinkäytöksestä tai hyvin todennäköisestä uhasta tulisi olla ilmeinen. Lain muutos ei toivottavasti johtaisi suureen henkilötunnusten muuttamisaaltoon, vaan vaikutukset jäisivät vähäisiksi. Tietojen yhdistäminen eri rekistereiden välillä voi häiriintyä ja henkilötiedot sekoittua muutosten seurauksena. Arkistojen ja tutkimuskäytön kannalta on merkittävää, että uuden ja vanhan tunnuksen yhdistäminen luotettavalla tavalla on toimivaa, etteivät esimerkiksi tutkimuksen tulokset sen johdosta vääristyisi. Ehdotuksen perusteella vaikuttaa, että uuden ja vanhan henkilötunnuksen yhteyden toteaminen on kohtuullisen hankalaa. Väestötietojärjestelmään kytkeytyneissä järjestelmissä muutos voi olla kohtuullisen helppo toteuttaa, mutta VTJ-tietopalvelun perusteella tiedon haussa tulisi käyttää ajantasaista henkilötunnusta, mitä ei todennäköisesti olisi tiedossa. Arkistoidut rekisterit ovat toistaiseksi pitkälti analogisia tai ns. digitaalisia passiivirekistereitä, joihin ei tehdä muutoksia eikä niitä voi VTJ:n tiedoista päivittää. Arkistoituu tietoon ei siis voida tehdä sellaisia muutoksia kuin esimerkiksi asiakasrekistereihin.

Henkilötunnus on, kuten ehdotuksessa todettu, vahva tietohuollon linkki, minkä toimivuus tulee turvata. On arvioitavissa, että kaikki muutokset, joita henkilötunnuksiin tehdään, heikentävät arkistoidun tiedon käyttöä ja käytön luotettavuutta, sillä muutos vaikuttaa takautuvasti henkilöistä kerättyihin tietoihin. Henkilötunnuksen muutokset vaikuttavat heikentävästi esimerkiksi julkisuusperiaatteen toteutumiseen omien tietojen saamisen osalta sekä voivat heikentää esimerkiksi tietosuojalainsäädännössä tarkoitettua rekisteröidyn oikeutta omien tietojen tarkastamiseen ja muihin oikeuksien käyttöön.

Ehdotuksessa on tuotu esiin nykyisen henkilötunnusjärjestelmän ja –muodon ongelmia, etenkin tunnusten loppumisen uhan takia. Tämä jo ehdotuksessa ennakoitu muutos tulee aiheuttamaan uusia, merkittävämpiä muutoksia järjestelmälle. On mahdollista, että henkilöllä on perusteet muuttaa henkilötunnustaan useita kertoja. Mahdollisia muutoksia voi tulla myös järjestelmän uusimisen myötä tulevaisuudessa. Arkistoitu, ei ajassa elävä tieto ja sen käytettävyys sekä luotettavuus, on merkittävän uhan alla tässä skenaariossa, koska tunnusten välisiä yhteyksiä ei voida automaattisesti toteuttaa.

Happonen Päivi
Kansallisarkisto

Lepistö Raimo
Kansallisarkisto